

Miniatuur van Maria van Gelre uit het gebedenboek – Bron Staatsbibliotheek Berlin

WIE WAS MARIA VAN GELRE?

Tekst Daan Couwenbergh / website Archeologie online

Het gebedenboek van Maria van Gelre is een hoogtepunt uit de Nederlandse middeleeuwse boekkunst. Maar wie was Maria van Gelre?

Maria van Gelre werd in 1380 geboren als Marie d'Harcourt, dochter van de Franse Jean VI, graaf van Harcourt en Aumale en Catherine de Bourbon. Ze was het nichtje van de Franse koning Karel VI. Als telg uit een belangrijk adellijk geslacht groeide ze op in de buurt van het Franse hof, inclusief alle bijbehorende pracht en praal. Ze werd zelfs hofdame van Valentina Visconti, echtgenote van Louis d'Orléans, de broer Franse koning.

EEN POLITIEK HUWELIJK

In 1405 veranderde haar leven drastisch. Maria, die inmiddels vijftwintig was, maar nog altijd ongehuwd werd in een gearrangeerd huwelijk getrouwd met de ongeveer veertig jaar oude Reinoud IV hertog van Gelre en hertog van Gulik. Reinald had de banden tussen Gelre en Frankrijk flink aangehaald, maar had behalve een aantal buitenechtelijke kinderen geen wettig nageslacht. Om het voortbestaan van de Gelderse dynastie te verzekeren en tegelijk de goede relatie met Frankrijk te bevestigen, moest Maria voor nageslacht zorgen. Louis d'Orléans leverde een aanzienlijke bruidsschat aan Reinoud die, als het huwelijk niet vruchtbaar bleek, overigens wel terugbetaald moest worden.

KINDERLOOS HUWELIJK

Het politieke aspect van dit huwelijk viel echter al snel in het water. In Frankrijk was een interne machtsstrijd gaande, waarbij Louis in 1407 door zijn volle neef Jan zonder Vrees werd vermoord.

Over deze periode in het leven van Maria is nog niet bijzonder veel bekend. Wel blijkt uit brieven die in archieven zijn teruggevonden, dat ze haar persoonlijke contacten met haar vrienden en kennissen aan het Franse hof onderhield, ondanks de machtsstrijd die daar gaande was. In de jaren na de moord op Louis d'Orléans heeft ze opdracht gegeven voor het maken van haar omvangrijke gebedenboek.

Het huwelijk met Reinald bleef kinderloos. De kansen op een succesvolle opvolging waren verkeken toen de hertog in 1423 plotseling overleed. Met zijn overlijden barstte de machtsstrijd om Gelre los, maar hoewel Maria altijd een actieve rol had gespeeld in de onderhandelingen over de opvolgingsrechten, werd ze nu doelbewust buitenspel gezet. In het conflict om de troon van Gelre raakte de personele unie tussen Gulik en Gelre verbroken. Toen Maria in 1426 met Ruprecht van Berg, hertog van Gulik hertrouwde, was ze haar hertogelijke titel van Gelre kwijt.

MARIA ALS WEDUWE

Het gebedenboek dat ze had laten maken, hield ze bij zich. In de periode na de dood van Reinoud liet ze het boek zelfs nog verder uitbreiden, waaruit blijkt dat het boek erg belangrijk was voor Maria. Haar huwelijk met Ruprecht was kort en bleef kinderloos. De laatste keer dat Maria van Gelre bij leven genoemd werd, was in een brief uit 1428. In een document van 1429 blijkt dat de hertogin toen overleden was. De precieze datum van haar overlijden is echter niet overgeleverd.

LAATSTE RUSTPLAATS VAN MARIA VAN GELRE

Lang gingen historici er van uit dat Maria van Gelre was begraven in het Duitse plaatsje Nideggen. Een briefje dat in het archief van Duisburg werd gevonden, zette die theorie echter op losse schroeven. Uit het briefje blijkt dat Maria in een klooster van de orde der Augustijnen is begraven. Die orde heeft echter nooit een klooster in Nideggen gehad. Waar de hertogin dan wel te ruste is gelegd, is daarmee een raadsel.

Marie d'Harcourt of Maria van Gelre ging zeker vier keer naar Renkum om te bidden bij het beroemde Mariabeeld uit 1380, dat zich in het kerkgebouw bevindt.